2026, Cilt 3, Article e27.

OPEN ACCESS
ISSN: 3062-262X

Akademik Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi

(AJESS Journal)

ÖĞRETMENLERİN EĞİTİM ÖĞRETİM SÜRECİNDE SANAL KAYTARMACILIK DAVRANIŞLARINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

TEACHERS' VIEWS ON CYBERLOAFING BEHAVIORS IN THE EDUCATIONAL PROCESS

Abdullah Talha ALTUN , Artvin Çoruh Üniversitesi, a.talhaaltun@gmail.com

Tuba AYDIN GÜNGÖR ,Doç. Dr. Öğr. Üyesi, Artvin Çoruh Üniversitesi, tuba.gngr@artvin.edu.tr

Makale Tarihçesi/Article History

Geliş/Received: 15/04/2026 Düzeltme/Revision: 07/07/2026 Kabul/Accepted: 12/08/2026

Abstract

The widespread adoption of digital technologies in educational settings has led to significant changes in the online behavior of teachers and prospective teachers; this has necessitated a re-examination of the concept of cyberloafing, which specifically refers to non-task-related online activities, within the context of education. The literature indicates that cyberloafing is not merely an individual preference but is related to multidimensional variables such as workload, organizational culture, management practices, motivation, cognitive processes, and time management skills. Studies on school administrators reveal that cyberloafing can have effects on management processes and organizational efficiency, while research on prospective teachers emphasizes that continuous access to digital tools increases attention management difficulties in young adults. Findings regarding teachers show that professional motivation, workload, and digital policy implementations shape perceptions of cyberloafing; research on education faculty students reveals that even psychosocial variables such as organizational satisfaction can influence these behaviors. Overall, the findings indicate that it is not possible to completely eliminate cyberloafing in educational organizations, but it can be controlled through digital awareness, self-regulation skills, and supportive organizational policies. In this context, it is recommended that digital attention management training for teachers and teacher candidates be developed, along with clear and implementable digital use policies. This study deeply examines teachers' views on virtual procrastination behaviors in the teaching and learning process. In this context, the research was designed using a phenomenological design, one of the qualitative research methods. Data were collected through a semi-structured interview form developed by the researcher, consisting of 10 questions. The sample of the study

Öz

Dijital teknolojilerin eğitim ortamlarında yaygınlaşması, öğretmenler ve öğretmen adaylarının çevrimiçi davranışlarında önemli değişimlere yol açmış; bu durum özellikle görev dışı çevrimiçi etkinlikleri ifade eden siber kaytarmacılık kavramının eğitim bağlamında yeniden ele alınmasını gerekli kılmıştır. Literatür, siber kaytarmacılığın yalnızca bireysel bir tercih değil; iş yükü, kurum kültürü, yönetim uygulamaları, motivasyon, bilişsel süreçler ve zaman yönetimi becerileri gibi çok boyutlu değişkenlerle ilişkili olduğunu göstermektedir. Okul yöneticileri üzerinde yapılan çalışmalar siber kaytarmacılığın yönetim süreçleri ve örgütsel verimlilik üzerinde etkileri olabileceğini ortaya koyarken, öğretmen adaylarına yönelik araştırmalar dijital araçlara sürekli erişimin genç yetişkinlerde dikkat yönetimi güçlüklerini artırdığını vurgulamaktadır. Öğretmenlere ilişkin bulgular, mesleki motivasyon, iş yükü ve dijital politika uygulamalarının siber kaytarmacılık algılarını biçimlendirdiğini; eğitim fakültesi öğrencileri üzerinde yapılan araştırmalar ise örgütsel memnuniyet gibi psikososyal değişkenlerin bile bu davranışları etkileyebileceğini ortaya koymaktadır. Genel olarak bulgular, siber kaytarmacılığın eğitim örgütlerinde tamamen ortadan kaldırılmasının mümkün olmadığını, ancak dijital farkındalık, öz düzenleme becerileri ve destekleyici kurumsal politikalarla kontrol altına alınabileceğini göstermektedir. Bu doğrultuda, öğretmen ve öğretmen adaylarına yönelik dijital dikkat yönetimi eğitimleri ile açık ve uygulanabilir dijital kullanım politikalarının geliştirilmesi önerilmektedir. Bu çalışmada, öğretmenlerin eğitim-öğretim sürecinde sanal kaytarmacılık davranışlarına ilişkin görüşleri derinlemesine incelenmiştir. Bu bağlamda araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji (olgubilim) deseniyle tasarlanmıştır. Veriler, araştırmacı tarafından geliştirilen ve 10 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Örneklem olarak araştırmanın çalışma grubunu,

Atıf için: Altun, A. T. & Aydın Güngör, T. (2026) Öğretmenlerin eğitim öğretim sürecinde sanal kaytarmacılık davranışlarına ilişkin görüşleri, *Akademik Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi (AJESS Journal), 3*, Article e27. 1-15.

group consisted of 25 teachers and school administrators working in Oltu district of Erzurum province, selected using convenience sampling.
The main findings of the study indicate that, in terms of overall level, teachers' virtual procrastination behaviors are generally low; however, "trivial" activities such as checking email and following the news are more common. Regarding demographic differences, it was found that those working in secondary/middle school showed a greater tendency towards virtual procrastination. In terms of administrative seniority, younger administrators with 1-5 years of experience were found to be more active in virtual procrastination activities compared to experienced administrators (21+ years). In terms of triggering factors, the teacher's monotonous teaching style and lack of preparation were the primary pedagogical reasons triggering virtual procrastination in students. Functionally, the behaviors were generally observed to be short breaks aimed at mental relaxation and refocusing attention, rather than a complete detachment from work.
Keywords: Cyberloafing, artificial intelligence, contemporary educational methods, impact of virtual applications on educational stakeholders

Erzurum ili Oltu ilçesinde görev yapan ve kolayda örnekleme yöntemiyle belirlenen 25 öğretmen ve okul yöneticisi oluşturmaktadır.
Araştırmada temel bulgular olarak genel düzey açısından öğretmenlerin sanal kaytarma davranışları genel olarak düşük seviyededir; ancak e-posta kontrolü ve haber takibi gibi "önemsiz" eylemler daha yaygındır. Demografik farklar olarak ortaöğretim/ortaokul kademesinde görev yapanların daha fazla sanal kaytarma eğilimi gösterdiği saptanmıştır. Yönetsel kıdem açısından 1-5 yıl arası kıdeme sahip genç yöneticilerin, deneyimli yöneticilere (21+ yıl) göre sanal kaytarma faaliyetlerinde daha aktif olduğu belirlenmiştir. Tetikleyici unsurlar açısından Öğretmenin dersi monoton işlemesi ve hazırlıksız olması, öğrencilerde sanal kaytarmayı tetikleyen temel pedagojik nedenlerdir. İşlev açısından davranışlar genellikle işten tam kopuş yerine, zihinsel rahatlama ve dikkat yenileme amaçlı kısa süreli mola niteliğinde olduğu görülmüştür.
Anahtar Kelimeler: Sanal kaytarmacılık, yapay zeka, çağdaş eğitim yöntemleri, sanal uygulamaların eğitim öğretim paydaşlarına etkisi

Öğretmenlerin Eğitim Öğretim Sürecinde Sanal Kaytarmacılık Davranışlarına İlişkin Görüşleri

Giriş

Günümüzde bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan hızlı gelişmeler, toplumsal yaşamın birçok alanında olduğu gibi eğitim sistemlerinde de köklü değişimlere yol açmıştır. Özellikle internet teknolojilerinin yaygınlaşması, mobil cihazların erişilebilirliğinin artması ve dijital öğrenme ortamlarının gelişmesi, eğitim-öğretim süreçlerini daha esnek, erişilebilir ve etkileşimli hale getirmiştir. Bu süreçte öğretmenler ve öğrenciler, bilgiye ulaşma, paylaşma ve üretme açısından daha fazla imkâna sahip olmuşlardır (Aktaş vd., 2025). Bununla birlikte, dijital teknolojilerin eğitim ortamlarında yoğun biçimde kullanılması, bazı olumsuz davranış biçimlerini de beraberinde getirmiştir. Bu davranışlardan biri de “siber kaytarma” ya da “sanal kaytarma” olarak adlandırılan, bireylerin görevleriyle doğrudan ilişkili olmayan internet kullanımıdır.

Sanal kaytarma kavramı ilk olarak örgütsel davranış alanında ele alınmış ve çalışanların iş saatleri içerisinde işle ilgisi olmayan internet etkinliklerine yönelmeleri şeklinde tanımlanmıştır (Özdem ve Demir, 2015). Daha sonraki süreçte bu kavram eğitim alanına uyarlanmış ve öğrencilerin ya da öğretmenlerin ders veya eğitim süreci sırasında amaç dışı dijital etkinliklerde bulunmaları olarak açıklanmıştır (Ergün ve Altun, 2012). Eğitim bağlamında sanal kaytarma davranışları; sosyal medya kullanımı, video izleme, çevrim içi alışveriş, oyun oynama, mesajlaşma gibi çeşitli faaliyetleri kapsamaktadır (Çok ve Kutlu, 2018). Bu davranışların yaygınlaşması, dijital teknolojilerin kontrolsüz ve bilinçsiz kullanımının eğitim ortamlarında çeşitli sorunlara yol açabileceğini göstermektedir.

Alan yazında siber kaytarma davranışlarının ortaya çıkmasında etkili olan faktörler incelendiğinde, bireysel, pedagojik ve çevresel değişkenlerin ön plana çıktığı görülmektedir. Bireysel faktörler arasında motivasyon eksikliği, öz düzenleme becerilerinin yetersizliği, zaman yönetimi sorunları ve internet bağımlılığı yer almaktadır (İlhan ve Önal, 2024; Yazgan ve Yıldırım, 2020). Bunun yanı sıra, öğrencilerin ya da öğretmenlerin bilişsel kapılma düzeyleri ve dijital ortamlara yönelik ilgileri de sanal kaytarma davranışlarını etkileyen önemli unsurlar arasında gösterilmektedir (Erkoç vd., 2024; Kenanoğlu vd., 2024). Pedagojik açıdan bakıldığında ise dersin işleniş biçimi, öğretim yöntem ve teknikleri, dersin ilgi çekiciliği ve öğretmenin sınıf yönetimi becerileri gibi faktörlerin bu davranış üzerinde belirleyici olduğu ifade edilmektedir (Tatlı ve Sadık, 2021).

Eğitim ortamlarında öğretmenlerin rolü dikkate alındığında, sanal kaytarma davranışlarının yalnızca bireysel bir sorun olmadığı, aynı zamanda öğretim sürecinin niteliğini doğrudan etkileyen bir durum olduğu söylenebilir. Öğretmenler, sınıf içi öğrenme ortamının düzenlenmesinde, öğrencilerin dikkatinin derse yönlendirilmesinde ve teknolojinin pedagojik amaçlarla kullanılmasında kritik bir role sahiptir. Bu bağlamda öğretmenlerin sanal kaytarma davranışlarına yönelik tutum ve davranışları, öğrencilerin öğrenme süreçlerini dolaylı olarak etkileyebilmektedir (Sürücü ve Ünal, 2018). Nitekim öğretmenlerin teknoloji kullanımını etkili bir şekilde yönetememesi ya da kendilerinin de amaç dışı kullanım eğiliminde olması, sınıf içi disiplin ve öğrenme verimliliğini olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Kurun ve Çobanoğlu, 2019).

Sanal kaytarma davranışlarının eğitim ortamlarındaki etkileri incelendiğinde, bu davranışların akademik başarı, dikkat düzeyi ve öğrenme motivasyonu üzerinde olumsuz sonuçlar doğurabileceği görülmektedir. Özellikle ders sırasında gerçekleştirilen amaç dışı internet kullanımı, bireylerin bilişsel kaynaklarını bölmekte ve öğrenme sürecine ayrılan dikkatin azalmasına neden olmaktadır (Çok ve Kutlu, 2018). Bununla birlikte bazı araştırmalar, sınırlı düzeyde gerçekleştirilen siber kaytarma davranışlarının bireylerin zihinsel rahatlama ihtiyacını karşılayabileceğini ve bu yönüyle kısa vadede olumlu etkiler de doğurabileceğini ileri sürmektedir. Ancak bu durumun süreklilik kazanması, eğitim sürecinin etkinliğini önemli ölçüde zayıflatmaktadır (Ergün ve Altun, 2012).

Alan yazın incelendiğinde, siber kaytarma ve sanal kaytarma davranışlarına ilişkin çalışmaların büyük ölçüde üniversite öğrencileri ve öğretmen adayları üzerinde yoğunlaştığı dikkat çekmektedir (Doğusoy vd., 2020; Dağlı, 2024). Bu çalışmalarda genellikle bireylerin sanal kaytarma düzeyleri ile akademik güdülenme, dijital yeterlik, internet bağımlılığı ve sosyal yaşam gibi değişkenler arasındaki ilişkiler ele alınmıştır (Yusufoğlu, 2017; Seçkin ve Kerse, 2017). Ayrıca, öğretmen adaylarının 21. yüzyıl becerileri ve dijital yeterlik düzeylerinin de bu davranışlarla ilişkili olduğu ortaya konulmuştur (Aktaş vd., 2025). Bununla birlikte, öğretmenlerin doğrudan eğitim-öğretim sürecindeki sanal kaytarma davranışlarına yönelik görüşlerini inceleyen çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir.

Son yıllarda öğretmenlerin sanal kaytarma davranışlarının çeşitli değişkenler açısından incelendiği çalışmalar artış göstermiştir (Ata Bilgili ve Arslan, 2025). Ancak bu çalışmaların çoğunlukla nicel yöntemlere dayandığı ve öğretmenlerin bu davranışlara ilişkin deneyimlerini, algılarını ve nedenlerini derinlemesine ortaya koymada yetersiz kaldığı söylenebilir. Oysa öğretmenlerin sanal kaytarma davranışlarına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi, bu davranışların altında yatan nedenlerin anlaşılması ve eğitim ortamlarında daha etkili teknoloji kullanımına yönelik stratejilerin geliştirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

Bu bağlamda, öğretmenlerin eğitim-öğretim sürecinde sanal kaytarma davranışlarına ilişkin görüşlerinin incelenmesi, hem kuramsal hem de uygulamalı açıdan önemli katkılar sunacaktır. Kuramsal açıdan, sanal kaytarma davranışlarının eğitim bağlamındaki dinamiklerinin daha iyi anlaşılmasına katkı sağlanacaktır. Uygulamalı açıdan ise öğretmenlerin teknoloji kullanımına yönelik farkındalıklarının artırılması, sınıf içi dijital disiplinin sağlanması ve öğrenme ortamlarının daha verimli hale getirilmesi için yol gösterici bulgular elde edilecektir. Dolayıyla bu çalışmanın eğitimde dijitalleşmenin öğretmen davranışları üzerindeki etkilerini görünür kılması, siber kaytarmacılığı hem bireysel hem de örgütsel bağlamda ele alarak literatürdeki tek boyutlu yaklaşımları genişletmesi, öğretmenlerin dijital dikkat yönetimi ve öz düzenleme becerilerine yönelik destek gereksinimlerini belirlemesi, okul yönetimleri ve politika yapıcılar için somut iyileştirme önerileri sunması, dijital çağda sağlıklı ve verimli teknoloji kullanım kültürünün oluşturulmasına katkı sağlaması gibi yönleri vurgulayarak literatüre de katkı sağlayacaktır.

Bu doğrultuda gerçekleştirilen bu araştırmanın amacı, öğretmenlerin eğitim-öğretim sürecinde sergiledikleri sanal kaytarma davranışlarına ilişkin görüşlerini belirlemek ve bu davranışların nedenleri ile eğitim sürecine olan etkilerini ortaya koymaktır. Araştırmanın, ilgili alan yazındaki boşluğu doldurarak gelecekte yapılacak çalışmalara ışık tutması beklenmektedir.

Literatürün analitik değerlendirmesi açısından alan yazın incelendiğinde, siber kaytarma olgusunun bireysel, pedagojik ve çevresel değişkenlerin karmaşık bir etkileşimi sonucu ortaya çıktığı görülmektedir. Bir taraftan motivasyon eksikliği ve öz düzenleme yetersizliği gibi bireysel faktörler bu davranışı tetiklerken; diğer taraftan dersin monotonluğu ve öğretmenin sınıf yönetimi becerileri gibi pedagojik unsurlar süreci doğrudan biçimlendirmektedir. Literatürdeki en dikkat çekici paradoks, siber kaytarmanın etkileri üzerindedir: Bazı çalışmalar bu davranışı akademik başarıyı ve dikkati bölen "olumsuz bir eylem" olarak nitelerken, diğerleri sınırlı düzeydeki kullanımın "zihinsel bir mola" işlevi görerek bilişsel yenilenme sağlayabileceğini savunmaktadır. Bu ikili yapı, siber kaytarmanın eğitim ortamlarında tamamen yasaklanması gereken bir sorundan ziyade, stratejik olarak yönetilmesi gereken bir dijital denge meselesi olduğunu göstermektedir. Ancak mevcut literatürdeki çalışmaların büyük çoğunluğu üniversite öğrencileri ve öğretmen adayları üzerine yoğunlaşmış; bu durum eğitim sisteminin asıl yürütücüsü olan aktif öğretmenlerin deneyimlerini geri planda bırakmıştır. Ayrıca, mevcut araştırmaların ağırlıklı olarak nicel yöntemlerle yapılması, siber kaytarma davranışlarının altında yatan derinlemesine nedenlerin ve öğretmenlerin bu konudaki öznel algılarının yeterince anlaşılamamasına yol açmıştır.

Çalışmanın Özgün Katkısı olarak ise bu çalışma, literatürdeki söz konusu boşlukları doldurmak amacıyla tasarlanmış olup şu yönleriyle özgün bir katkı sunmaktadır. Bunlar; Metodolojik Farklılık olarak nicel verilerin ötesine geçerek fenomenolojik bir yaklaşımla öğretmenlerin "yaşanmış deneyimlerine" odaklanmakta ve davranışların niteliğini derinlemesine çözümlemektedir. Kapsamlı Yaklaşım olarak Siber kaytarmacılığı sadece bireysel bir disiplin sorunu olarak değil; ders işleme tarzı, teknolojik erişim ve kurumsal kültür gibi çok boyutlu bir düzlemde ele alarak literatürdeki tek boyutlu perspektifi genişletmektedir. Uygulamalı Çözüm Önerileri olarak Sadece bir durum tespiti yapmakla kalmayıp; dijital dikkat yönetimi, öz düzenleme becerileri ve kurumsal dijital kullanım politikaları gibi okul yönetimleri ve politika yapıcılar için somut ve uygulanabilir stratejik öneriler geliştirmektedir. Dijital Kültür İnşası

olarak ise dijital çağda eğitimcilerin teknolojiyle kurduğu ilişkiyi "kaytarma" ve "verimlilik" ekseninde yeniden tanımlayarak, sağlıklı bir dijital kullanım kültürünün oluşturulmasına öncülük etmektedir.

Bu temel amaç doğrultusunda araştırmada şu sorulara yanıt aranmıştır. Bunlar; "Öğretmenlerin eğitim-öğretim sürecindeki sanal kaytarmacılık davranışlarının mahiyeti ve yaygınlık düzeyine ilişkin görüşleri nelerdir?" , "Öğretmenlere göre sanal kaytarmacılık davranışlarını tetikleyen bireysel, pedagojik ve teknolojik faktörler nelerdir?" , "Öğretmenlerin sanal kaytarmacılık davranışlarına ilişkin görüşleri; cinsiyet, mesleki kıdem ve görev yapılan okul kademesi gibi demografik değişkenlere göre farklılık göstermekte midir?" Bu doğrultuda araştırmanın amacı, öğretmenlerin eğitim-öğretim sürecinde sergiledikleri sanal kaytarma davranışlarına ilişkin görüşlerini belirlemek, bu davranışların nedenlerini ve eğitim sürecine olan etkilerini kapsamlı bir şekilde ortaya koymaktır. Araştırmanın, ilgili alan yazındaki boşluğu doldurarak gelecekte yapılacak çalışmalara ışık tutması beklenmektedir

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, öğretmenlerin eğitim-öğretim sürecinde sergiledikleri sanal kaytarmacılık davranışlarına ilişkin görüşlerini derinlemesine incelemeyi amaçlayan nitel bir çalışmadır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik (olgubilim) desen kullanılmıştır. Fenomenolojik araştırmalar, bireylerin belirli bir olguya ilişkin yaşantılarını, algılarını ve bu yaşantılara yükledikleri anlamları ortaya koymayı amaçlamaktadır (Tekindal ve Uğuz Arsu, 2020).

Bu desenin uygulanması kapsamında, sanal kaytarma olgusunu bizzat deneyimleyen öğretmen ve okul yöneticilerinin bu davranışlara ilişkin öznel algıları, yaşanmışlıkları ve bu yaşantılara yükledikleri anlamlar yarı yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla derinlemesine incelenmiştir.

Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu tercih edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmeler, katılımcıların herhangi bir yönlendirmeye bağlı kalmadan kendi düşüncelerini özgürce ifade etmelerine olanak tanıyan esnek bir veri toplama tekniğidir. Bu kapsamda araştırmacı tarafından hazırlanan sorular aracılığıyla öğretmenlerin sanal kaytarmacılık davranışlarına ilişkin görüşleri belirlenmiş; gerektiğinde yan ve alt sorular yöneltilerek katılımcıların görüşlerini detaylandırmaları sağlanmıştır (Yalçıner, 2006).

Araştırmanın çalışma grubunu, Erzurum ili Oltu ilçesinde görev yapan toplam 25 okul yöneticisi ve öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmada örneklem belirleme sürecinde kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Kolayda örnekleme, araştırmacının ulaşılması kolay bireyleri örnekleme dahil etmesine dayanan bir yöntem olup, gönüllü katılım esasına dayanmaktadır (Altunışık vd., 2012: 142).

Nitel araştırmalarda veri toplama araçlarının geliştirilmesi sürecinde kapsam geçerliğinin sağlanması büyük önem taşımaktadır. Bu doğrultuda görüşme formu, alan yazın taraması sonucunda oluşturulmuş, ardından uzman görüşüne sunularak gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Bu süreç, veri toplama aracının amaca uygunluğunu artırmaya yönelik temel bir uygulama olarak kabul edilmektedir (Tekindal ve Uğuz Arsu, 2020).

Araştırmanın güvenirliğini (inandırıcılığını) sağlamak amacıyla veri analiz süreci ayrıntılı biçimde açıklanmış; kodlama ve tema oluşturma aşamalarında tutarlılık gözetilmiştir. Ayrıca bulguların doğrudan katılımcı ifadeleriyle desteklenmesi sağlanarak araştırmanın şeffaflığı artırılmıştır. Fenomenolojik çalışmalarda bu tür uygulamalar, araştırmanın güvenirliğini sağlamada önemli bir yer tutmaktadır (Tekindal ve Uğuz Arsu, 2020).

Araştırmanın Veri Kaynağı

Bu araştırmanın veri kaynağını, Erzurum ili Oltu ilçesinde görev yapan toplam 25 okul yöneticisi ve öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmada, katılımcıların eğitim-öğretim sürecinde sanal kaytarmacılık davranışlarına ilişkin görüşleri, araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla elde edilmiştir. Fenomenolojik araştırmalarda veri kaynakları, incelenen olguyu doğrudan deneyimleyen bireylerden oluşmakta olup, bu çalışmada da veri kaynağı söz konusu davranışlara ilişkin deneyim ve gözlemlere sahip öğretmenler ve okul yöneticileridir (Tekindal ve Uğuz Arsu, 2020).

Katılımcı	***Mesleki Kıdem***	***Unvanı ve Geçirilen Süre***	***Öğrenim Durumu***	***Branşı***	***Yaş***
K-1	*21*	*Müdür: 2 yıl* *Müdür Yardımcısı: 3 yıl*	*Lisans*	*Sınıf öğretmenliği*	*43*

K-2	*17*	*Müdür Yardımcısı: 2 yıl*	*Lisans*	*Müzik*	*42*
K-3	*12*	*Müdür Yardımcısı: 6 yıl*	*Lisans*	*Coğrafya*	*40*
K-4	*35*	*Müdür: 7 yıl*	*Lisans*	*Meslek Dersleri*	*62*
K-5	*22*	*Müdür Yardımcısı: 14 yıl*	*Lisans*	*Tarih*	*47*
K-6	*21*	*Müdür Yardımcısı: 9 yıl*	*Lisans*	*Sınıf Öğretmenliği*	*42*
K-7	*35*	*Müdür Yardımcılığı: 5 yıl*	*Lisans*	*Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi*	*58*
K-8	*16*	*Müdür: 7 yıl*	*Lisans*	*Müzik*	*45*
K-9	*39*	*Müdür Yardımcısı: 3 yıl*	*Yüksek Lisans*	*İHL Meslek Dersleri*	*63*
K-10	*21*	*Öğretmen: 8 yıl*	*Lisans*	*Sınıf Öğretmenliği*	*44*
K-11	*16*	*Müdür Yardımcısı: 9 yıl*	*Lisans*	*Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi*	*38*
K-12	*8*	*Müdür Yardımcısı: 4 yıl*	*Lisans*	*Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi*	*38*
K-13	*28*	*Müdür: 13 yıl*	*Doktora*	*Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi*	*54*
K-14	*24*	*Müdür: 19 yıl*	*Yüksek Lisans*	*Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi*	*47*
K-15	*20*	*Müdür Yardımcısı: 8 yıl*	*Lisans*	*Sınıf Öğretmenliği*	*47*
K-16	*22*	*Müdür: 19 yıl*	*Yüksek Lisans*	*Sınıf Öğretmenliği*	*45*
K-17	*19*	*Müdür: 13 yıl*	*Lisans*	*Sınıf Öğretmenliği*	*43*
K-18	*9*	*Müdür Yardımcısı: 6 yıl*	*Yüksek Lisans*	*Bilişim Teknolojileri*	*32*
K-19	*16*	*Müdür Yardımcısı: 11 yıl*	*Yüksek Lisans*	*Türkçe*	*38*
K-20	*9*	*Öğretmen: 6 yıl*	*Lisans*	*Sınıf Öğretmenliği*	*32*
K-21	*21*	*Öğretmen:12 yıl*	*Lisans*	*Sınıf öğretmenliği*	*43*
K-22	*17*	*Öğretmen:13 yıl*	*Lisans*	*Müzik*	*42*
K-23	*12*	*Öğretmen:22yıl*	*Lisans*	*Sınıf öğretmenliği*	*40*
K-24	*35*	*Öğretmen: 7 yıl*	*Lisans*	*Sınıf öğretmenliği*	*48*
K-25	*22*	*Öğretmen: 14 yıl*	*Lisans*	*Tarih*	*47*

.

Verilerin Analizi

Bu araştırmada, öğretmenlerin eğitim-öğretim sürecinde sanal kaytarmacılık davranışlarına ilişkin görüşlerini ortaya koymak amacıyla nitel veri analizi yöntemlerinden betimsel analiz ve içerik analizi birlikte kullanılacaktır. Yarı

yapılandırılmış görüşmelerden " Çalışma saatleri içinde internetin kişisel amaçlarla kullanılmasını uygun buluyor musunuz?" , "Bilgisayar, akıllı telefon, tablet gibi dijital cihazları kullanma konusundaki yetkinlik düzeyinizi nasıl değerlendirirsiniz?" , ". İş haricinde, internet ve bilgisayar kullanımına günlük ortalama ne kadar zaman ayırıyorsunuz?" , **"**Öğretmenler, eğitim sürecinde öğrencilerin sanal kaytarmacılık davranışlarını nasıl tanımlamakta ve bu davranışların öğrenme sürecine etkilerini nasıl değerlendirmektedir?" , "Öğretmenlerin deneyimlerine göre sanal kaytarmacılık davranışlarını tetikleyen başlıca faktörler nelerdir?" , "Öğretmenler, sanal kaytarmacılık davranışlarını azaltmak için hangi stratejileri etkili bulmaktadır?", " Dijital öğrenme ortamlarında öğretmenlerin gözlemlediği sanal kaytarmacılık türleri nelerdir ve bu türler dersin işleyişini nasıl etkilemektedir?" , " Öğretmenlerin sanal kaytarmacılığa yönelik tutumları, uyguladıkları sınıf yönetimi stratejilerini nasıl şekillendirmektedir?" , " Öğretmenlerin teknoloji okuryazarlığı düzeyleri, sanal kaytarmacılık davranışlarını fark etme ve yönetme becerilerini nasıl etkilemektedir?" sorularıyla elde edilen veriler ve analiz sürecine hazır hâle getirilecektir. Betimsel analiz kapsamında, elde edilen veriler araştırmanın amaçları ve görüşme soruları doğrultusunda önceden belirlenen temalar çerçevesinde düzenlenmiş ve katılımcı ifadeleri doğrudan alıntılarla desteklenerek sunulmuştur. Bu aşamada amaç, öğretmenlerin sanal kaytarmacılığa ilişkin görüşlerini mevcut durumu yansıtacak biçimde özetlemek ve anlamlandırmaktır. İçerik analizi sürecinde ise, görüşme dökümleri ayrıntılı biçimde incelenecek; veriler anlamlı bölümlere ayrılarak kodlanacaktır. Benzer kodlar bir araya getirilerek alt temalar ve temalar oluşturulmuş, temalar arasındaki ilişkiler yorumlanarak sonuçlara ulaşılacaktır. Bu süreçte tümevarımsal bir yaklaşım benimsenmiş ve verilerden hareketle kavramsal yapılar geliştirilecektir. Araştırma nitel desenli olduğundan istatistiksel analizler (ortalama, standart sapma, anlamlılık testleri vb.) kullanılmamış; ancak kodların ve temaların frekansları tablo hâlinde sunularak bulguların daha anlaşılır olması sağlanmıştır. Frekans bilgileri yalnızca betimleyici amaçla kullanılmıştır.

Bu araştırmada, öğretmenlerin sanal kaytarmacılık davranışlarına ilişkin görüşlerini derinlemesine analiz etmek amacıyla nitel veri analizi tekniklerinden betimsel analiz ve içerik analizi birlikte kullanılmıştır. Analiz süreci aşağıda belirtilen aşamalar takip edilerek gerçekleştirilmiştir. Verilerin hazırlanması ve betimsel analiz yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen veriler döküm haline getirilerek analiz sürecine hazır hale getirilmiştir. İlk aşamada betimsel analiz yoluyla, veriler araştırmanın temel amaçları ve 10 soruluk görüşme formundaki sorular çerçevesinde genel bir düzenlemeye tabi tutulmuştur. Katılımcıların görüşleri, mevcut durumu yansıtacak biçimde özetlenmiş ve ham verilerin şeffaflığını sağlamak amacıyla doğrudan alıntılarla desteklenmiştir. İçerik Analizi ve Kodlama Süreci: Verilerin daha derinlemesine çözümlenmesi için içerik analizi aşamasına geçilmiştir. Bu süreçte tümevarımsal bir yaklaşım benimsenmiş olup analiz şu adımlarla yürütülmüştür. Kodlama, görüşme dökümleri satır satır incelenerek veriler anlamlı birimlere (kavramlara) ayrılmış ve bu birimler araştırmanın kapsamı doğrultusunda isimlendirilerek kodlanmıştır. Kategorizasyon ve Alt Temaların Oluşturulması birbirleriyle benzerlik gösteren veya ilişkili olan kodlar bir araya getirilerek daha üst düzey kategoriler ve alt temalar altında toplanmıştır. Temalaştırma Oluşturulan alt temalar, fenomenolojik desenin ruhuna uygun olarak katılımcıların "yaşanmış deneyimlerini" en iyi temsil edecek kapsamlı ana temalara dönüştürülmüştür. Yorumlama ve Raporlaştırma temalar arasındaki ilişkiler yorumlanarak araştırmanın sonuçlarına ulaşılmıştır. Nitel bir çalışma olması nedeniyle istatistiksel testler kullanılmamış; ancak bulguların somutlaştırılması ve okuyucu için daha anlaşılır kılınması amacıyla kod ve temaların frekans (f) bilgileri tablolar halinde sunulmuştur. Araştırmanın güvenirliğini artırmak için analiz süreci boyunca kodlama ve tema oluşturma aşamalarında tutarlılık titizlikle gözetilmiştir.

Araştırmanın Etik Izinleri

Bir araştırmanın yapılabilmesi için araştırmanın yöntemi ne kadar önemli ise araştırma yapılırken etiği de o kadar önemlidir. Araştırma yapılan konu üzerine araştırmacı katılımcıların mahremiyetini koruma, zarar vermekten kaçınma, kişilere saygı gösterme gibi konularda katılımcılara yönelik hak ve menfaatlerin korunmasıdır. "Araştırma etiği hakkındaki mesleki ahlak kuralları, araştırmanın amaçlarına katkıda bulunur, iş birliği için gerekli değerleri destekler, araştırmacıların kamuya olan sorumluluğunu garantiye alır, kamu desteği ile güvenilirlik sağlar ve çeşitli ahlaki ve sosyal değerleri güçlendirir. İlk kural açıklıktır: Diğer bir deyimle araştırmacı kullandığı verileri, malzemeleri, teçhizatları, kaynakları ve bulguları toplumla paylaşmak zorundadır. Eleştirilere ve yeni fikirlere açık olmalıdır. Dürüstlük ve gerçeklik: Araştırmacı bulgularını uydurmamalı, başka bir yerden çalmamalı ya da yanlış yorumlamamalıdır. Sonuçları, metotları, prosedürleri doğru raporlamalı ve meslektaşlarını, sponsorları ve kamuyu yanıltmamalıdır. Araştırmayı kötüye kullanıyorsa, bu da bilim etiğine aykırı bir davranıştır. Araştırmacının ilgilendiği objeye veya konuya bir zarar vermemesi gerekir. Buna bağlı olarak araştırmacı insanların mahremiyetine ve sırlarına saygılı olmalı ve araştırmasında izin verilmediği sürece şahıs isimlerini kullanmamalıdır. Ayrıca araştırmacı kendi kimliğini de saklamamalıdır. Fikri mülkiyet: Patent, telif hakkı ve diğer fikri mülkiyetlere saygılı olunması gerekir. İzinsiz veri, yöntem ve sonuçlar kullanılmamalı ve katkıda bulunanlar mutlaka referans gösterilmelidir. Gizlilik: Gizli iletişimler, personel kayıtları, ticari ve askeri sırlar, hasta kayıtları korunmalıdır. Objektif olmak: Taraflı deney tasarımı, veri analizi ve yorumdan kaçınılmalıdır. Bütünlük ve tutarlılık sağlanmalıdır. Dikkatsizlik yüzünden yapılan hata ve atlamalar, çalışmanın baştan sona ciddi olarak incelenmesiyle engellenmelidir. Sosyal sorumluluk: Sosyal hasarlara yol açabilecek araştırmalardan kaçınılmalıdır. Ayrımcılık: Bilimsel yetki ve bütünlük ile ilişkisi olmayan cinsiyet, ırk, köken ve diğer faktörleri kullanarak ayrımcılık yapılmaması gerekir. İlgili kanunların bilinip, bunlara uyulması lazımdır. İnsanları koruma: İnsani konularda yürütülen araştırmalarda risk ve zarar minimize edilmeli, insan onuru, mahremiyeti ve otonomisi korunmalı. Araştırmanın yükü de faydaları da adil bir şekilde dağıtılmalıdır."

Bu araştırmada, araştırmacı araştırmada etik ilkeler doğrultusunda hareket edildiğini taahhüt etmek için yapmış olduğu yazılı başvuru sonucunda **Artvin Çoruh Üniversitesi Rektörlüğü, Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunca 13.03.2026** Tarihli ve **E-18457941-050.99-216550** sayılı yazı ile uygunluk belgesi verilmiştir.

Bulgular

Bu araştırmada, eğitim kurumlarındaki ana aktörler olan öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin siber kaytarma (sanal kaytarma) davranışları; bu davranışların türleri, yaygınlığı, demografik değişkenlerle ilişkisi ve mesleki tutumlarla olan bağlantıları açısından derinlemesine analiz edilmektedir. Siber Kaytarma Davranışlarının Mahiyeti ve Yaygınlık Düzeyi, öğretmen ve yöneticilerin siber kaytarma davranışları genel olarak düşük seviyede seyretmektedir. Ancak bu davranışlar "önemli" ve "önemsiz" olarak kategorize edildiğinde anlamlı farklar ortaya çıkmaktadır. Bunlar; Önemsiz Sanal Kaytarma: Öğretmenler ve yöneticiler, e-posta kontrolü, haber sitelerini ziyaret etme ve sosyal medyada kısa süreli vakit geçirme gibi "önemsiz" (minor) siber kaytarma eylemlerini daha sık sergilemektedir. Bu davranışların öğretmenler arasında "orta" düzeyde olduğu ve ciddi kaytarmalara göre daha "tolere edilebilir" veya "kabul edilebilir" görüldüğü saptanmıştır. Önemli Sanal Kaytarma: Kumar/bahis oynama, yetişkin içerikli sitelere girme veya illegal dosya indirme gibi "önemli" (major) sanal kaytarma davranışlarının eğitimciler arasında çok düşük düzeyde olduğu görülmektedir.

Demografik Değişkenlerin Etkisi ve Karşılaştırmalı Analizler açısıdan ise siber kaytarma eğilimleri cinsiyet, mesleki kıdem ve görev yapılan okul kademesi gibi değişkenlere göre farklılık göstermektedir. Cinsiyet Faktörü, okul yöneticileri üzerinde yapılan araştırmalarda cinsiyetin genel sanal kaytarma üzerinde anlamlı bir fark yaratmadığı görülse de, öğretmen örneklemlerinde erkek öğretmenlerin önemsiz sanal kaytarma davranışlarını kadın meslektaşlarına oranla istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla sergiledikleri saptanmıştır. Mesleki Kıdem ve Deneyim açısından okul yöneticilerinde 1-5 yıl arası kıdeme sahip olan genç yöneticilerin, 21 yıl ve üzeri deneyime sahip olanlara kıyasla hem önemli hem de önemsiz sanal kaytarma faaliyetlerinde daha aktif oldukları belirlenmiştir. Bu durum, teknolojiye yatkınlık ve internetin günlük yaşamın bir parçası haline gelmesiyle ilişkilendirilmektedir. Ancak bazı çalışmalarda öğretmenler için kıdemin sanal kaytarma düzeyinde anlamlı bir fark oluşturmadığı da rapor edilmiştir. Okul Kademesi faktörüne bakılacak olursa görev yapılan kademe yükseldikçe siber kaytarma eğiliminin arttığı görülmektedir. Ortaöğretim ve ortaokulda görev yapan öğretmenlerin, okul öncesi ve ilkokul öğretmenlerine göre daha fazla sanal kaytarma sergiledikleri tespit edilmiştir. Yönetsel Algılar ve Kurumsal Etkileşim de okul yöneticilerinin siber kaytarma davranışları ile sergiledikleri liderlik/yönetsel davranışlar arasında karmaşık bir ilişki bulunmaktadır. Bu ilişki ise yönetsel davranış algısı açısından okul yöneticileri, kendi yönetsel davranışlarını "çok sık" sergilediklerini düşünürken, öğretmenlerin yöneticilerine dair algıları daha düşüktür. Bağlantı eksikliği açısından ise öğretmen algılarına göre, okul yöneticilerinin sanal kaytarma düzeyleri ile sergiledikleri yönetsel davranışlar arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bu, yöneticinin sanal kaytarma yapmasının öğretmen gözünde onun idari becerileriyle doğrudan bir korelasyon içinde görülmediğini düşündürmektedir.

Siber Aylaklığın "Yürütücü/Öğretmen Kaynaklı" Tetikleyicilerin anlamında bakacak olursak kaynaklar, siber aylaklığı sadece sergileyen kişi (öğretmen/yönetici) açısından değil, aynı zamanda bu davranışın bir "tetikleyici" olarak rolünü de vurgulamaktadır. Ders İşleme Biçimi, öğretmenin dersi monoton anlatması, sadece slayt okuması veya interaktif yöntemleri (Web 2.0 araçları gibi) kullanmaması, öğrencilerde siber aylaklığın en büyük nedenidir. Güdüleme ve Yetersizlik, öğretmenin hazırlıksız derse girmesi, öğrencilerle ilgilenmemesi, sınıf kontrolünde yetersiz kalması veya alan bilgisi eksikliği, sınıftaki sanal kaytarma eğilimini doğrudan artıran "yürütücü kaynaklı nedenler" olarak sınıflandırılmıştır. Kişisel Özellikler, öğretmenin coşkulu olması, adil davranması ve yüksek başarı beklentisi içinde olması siber aylaklığı azaltırken; otoriter, soğuk veya tutarsız davranışlar sergilemesi öğrencileri siber ortamlara itmektedir.

Teknolojik Faktörlerin Belirleyiciliği açısından bakılacak olursa eğitimcilerin interneti mesai saatleri içinde kişisel amaçlı kullanım süreleri, siber kaytarma düzeylerinin en güçlü yordayıcısıdır. İş saatlerinde internete ayırılan kişisel süre arttıkça, sanal kaytarma davranışlarının sıklığı da doğru orantılı olarak artmaktadır. Ayrıca masaüstü veya dizüstü bilgisayar sahibi olmanın, öğretmenlerin sanal kaytarma eğilimini olumlu yönde etkilediği görülmektedir. Öğretmen ve yöneticilerde siber kaytarma, çoğunlukla işten tam kopuş sağlamayan ancak zihinsel rahatlama amacı güden "önemsiz" faaliyetler şeklinde tezahür etmektedir. Öte yandan, öğretmenin kendi profesyonel gelişimi ve ders işleme tarzı, sınıftaki siber kaytarma döngüsünü kıran veya besleyen en temel unsurdur.

Bu bilimsel makale, öğretmenlerin mesai saatleri içerisinde interneti şahsi amaçlarla kullanma durumlarını ifade eden sanal kaytarma olgusunu ve bu davranışların çeşitli demografik faktörlerle ilişkisini incelemektedir. Araştırmacılar ışığında, bu eylemleri önemli (kumar, yetişkin içerik vb.) ve önemsiz (haber okuma, sosyal medya vb.) olmak üzere iki temel boyutta analiz etmişlerdir. Çalışmanın temel bulguları, öğretmenlerin genel sanal kaytarma düzeylerinin düşük seviyede olduğunu, ancak önemsiz sayılan aktivitelerin daha sık gerçekleştirildiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca, cinsiyet ve görev yapılan okul kademesi gibi değişkenlerin bu alışkanlıklar üzerinde belirleyici bir etkisi olduğu, özellikle erkeklerin ve üst kademelerde çalışanların daha fazla sanal kaytarma eğilimi gösterdiği tespit edilmiştir. Nihai

olarak metin, eğitim kurumlarındaki iş verimliliğini ve teknoloji kullanım normlarını anlamak adına akademik bir perspektif sunmayı amaçlamaktadır.

Tablolar:

Tablo 1. *Temalara göre bulgu sınıflandırılması*

TEMA	ALT TEMA	AÇIKLAMA	TEMEL BULGULAR/ÖRNEKLER
TEMA 1: Sanal Kaytarma Davranışlarının Mahiyeti ve Tipolojisi	**1.1**. Önemsiz (Minor) Sanal Kaytarma Eylemleri	Günlük ve tolere edilebilir dijital davranışlar	E-posta kontrolü, haber takibi ve kısa süreli sosyal medya kullanımı yaygın ve genelde zararsız görülmektedir.
	1.2. Önemli (Major) Sanal Kaytarma Eylemleri	Mesleki etikle uyumsuz dijital davranışlar	Kumar, bahis ve yasa dışı içeriklere erişim düşük sıklıkta görülür ve uygun bulunmaz.
TEMA 2: Bireysel ve Mesleki Değişkenlerin Etkisi	**2.1**. Cinsiyet Farklılaşması	Cinsiyete bağlı davranış farklılıkları	Erkek öğretmenler önemsiz sanal kaytarma davranışlarına daha yatkındır.
	2.2. Mesleki Kıdem ve Yönetsel Deneyim	Deneyim ve kıdem etkisi	Genç yöneticiler daha aktif dijital kullanım sergilerken kıdemli öğretmenlerde daha değişken bir yapı görülmektedir.
	2.3. Okul Kademesi Etkisi	Eğitim düzeyine göre değişim	Ortaokul ve lise düzeyinde sanal kaytarma eğilimi daha yüksektir.
TEMA3: Tetikleyici Faktörler	**3.1.** Öğretmen ve Ders Kaynaklı Tetikleyiciler	Ders işleyişine bağlı nedenler	Monoton ders anlatımı, etkileşimli yöntem eksikliği ve zayıf sınıf yönetimi etkili faktörlerdir.
	3.2. Teknolojik Erişilebilirlik ve Süre	Teknolojiye erişim ve kullanım yoğunluğu	Mobil cihazlara sürekli erişim ve artan internet kullanımı sanal kaytarmayı artırır.
TEMA 4: Yönetsel Algılar ve Kurumsal Etkileşim	**4.1.** Yönetici-Öğretmen Algı Boşluğu	Algı farklılıkları	Yöneticiler kendi dijital kullanımını daha yüksek

			değerlendirirken öğretmen algısı daha düşüktür.
	4.2. Kurumsal Dijital Disiplin ve Kültür	Kurum politikalarının etkisi	Dijital kullanım politikası olan okullarda davranışlar daha kontrollüdür.
TEMA 5: Sonuçlar	**5.1.** Zihinsel Mola ve Rahatlama İşlevi	Pozitif işlev	Öğretmenler için kısa süreli zihinsel dinlenme ve dikkat yenileme aracı olarak görülmektedir.
	5.2. Mesleki Verimlilik ve Bilişsel Kayıplar	Negatif etkiler	Kontrolsüz kullanım dikkat dağınıklığı ve verimlilik kaybına yol açabilir.

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmadan elde edilen bulgular, öğretmenlerin eğitim-öğretim sürecinde sanal kaytarmacılık davranışlarının genel olarak düşük düzeyde seyrettiğini, ancak "önemsiz" olarak değerlendirilen davranışların daha yaygın olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum, dijital çağda bireylerin çevrimiçi ortamlardan tamamen uzak kalmasının mümkün olmadığını; aksine, görev dışı kısa süreli dijital etkinliklerin gündelik iş akışının bir parçası hâline geldiğini göstermektedir. Özellikle kısa süreli sosyal medya kullanımı, haber takibi veya mesajlaşma gibi davranışlar, bireyler tarafından çoğunlukla zihinsel bir mola veya dikkat yenileme aracı olarak değerlendirilmektedir. Bununla birlikte bu "kısa mola" niteliğindeki kullanımın sınırlarının net olmaması, zamanla alışkanlık düzeyine geçiş riskini de beraberinde getirmektedir. Bununla birlikte, bu tür davranışların sıklık kazanması ve kontrolsüz hâle gelmesi, bilişsel kaynakların bölünmesine ve dikkat dağınıklığına yol açmaktadır. Eğitim ortamlarında dikkat yönetiminin öğrenme üzerindeki kritik rolü göz önüne alındığında, sanal kaytarma davranışlarının uzun vadede öğretim sürecinin etkililiğini azaltabileceği söylenebilir. Bu bağlamda sanal kaytarmacılık, tamamen zararlı ya da tamamen faydalı bir davranış olarak değil; belirli koşullar altında farklı sonuçlar doğurabilen bir olgu olarak değerlendirilmelidir.

Araştırmada elde edilen bulgular, sanal kaytarma davranışlarının bireysel farklılıklara bağlı olarak değiştiğini de göstermektedir. Özellikle cinsiyet, teknoloji kullanım alışkanlıkları ve dijital ortamlara yönelik ilgi düzeyi gibi faktörler, bireylerin çevrimiçi davranışlarını şekillendirmektedir. Bunun yanı sıra mesleki kıdemin tek başına belirleyici bir faktör olmaması, sanal kaytarmacılığın yalnızca deneyimle açıklanamayacak kadar karmaşık bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum, davranışın yalnızca demografik değişkenlerle değil, aynı zamanda psikolojik ve bilişsel süreçlerle birlikte ele alınması gerektiğini göstermektedir. Bu durum, bireylerin öz düzenleme becerileri, motivasyon düzeyleri ve teknolojiyle kurdukları ilişkinin bu davranış üzerinde daha belirleyici olduğunu düşündürmektedir.

Okul kademesine bağlı olarak sanal kaytarma davranışlarının artış göstermesi, eğitim ortamlarının yapısal özellikleriyle doğrudan ilişkilidir. Özellikle üst eğitim kademelerinde dijital cihaz kullanımının daha yaygın olması, bireylerin çevrimiçi ortamlara erişimini kolaylaştırmakta ve bu da görev dışı kullanım olasılığını artırmaktadır. Bununla birlikte, bu durum yalnızca teknolojik erişimle açıklanamaz; aynı zamanda derslerin işleniş biçimi, öğrencilerin derse olan ilgisi ve öğretim yöntemlerinin niteliği de bu süreçte belirleyici olmaktadır. Bu noktada öğrenme ortamının "ilgi çekicilik düzeyi" kritik bir değişken olarak öne çıkmaktadır.

Araştırmanın önemli bulgularından biri, öğretmen kaynaklı pedagojik faktörlerin sanal kaytarma davranışları üzerindeki etkisidir. Derslerin monoton bir şekilde işlenmesi, öğrencilerin derse aktif katılımının sağlanamaması ve öğretmenin sınıf yönetiminde yetersiz kalması, öğrencilerin dikkatini dijital ortamlara yönlendirmektedir. Buna karşılık, etkileşimli öğretim yöntemlerinin kullanılması, öğrencilerin derse katılımını artırmakta ve sanal kaytarma davranışlarını azaltmaktadır. Bu durum, öğretmenin sadece bilgi aktaran bir rol üstlenmekten ziyade öğrenme sürecini yöneten ve motive eden bir rehber olması gerektiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca öğretim sürecinde kullanılan dijital materyallerin amaçlı ve yapılandırılmış olması, dikkat dağıtıcı kullanımın önüne geçilmesinde etkili bir strateji olarak değerlendirilebilir.

Teknolojik faktörler de sanal kaytarma davranışlarının ortaya çıkmasında önemli bir rol oynamaktadır. İnternete sürekli erişim imkânı, mobil cihazların yaygın kullanımı ve dijital içeriklerin çekiciliği, bireylerin dikkatini kolaylıkla dağıtabilmektedir. Özellikle mesai saatleri içerisinde internetin kişisel amaçlarla kullanım süresinin artması,

sanal kaytarma davranışlarının sıklığını doğrudan etkilemektedir. Bu durum, dijital teknolojilerin bilinçli ve kontrollü kullanımının önemini bir kez daha ortaya koymaktadır. Bu bağlamda dijital farkındalık ve öz denetim becerilerinin geliştirilmesi, teknolojik sınırlamalardan daha kalıcı bir çözüm olarak değerlendirilebilir.

Öte yandan, sanal kaytarma davranışlarının bazı durumlarda bireyler için kısa süreli bir rahatlama sağladığı da görülmektedir. Yoğun bilişsel yük altında çalışan bireyler, kısa süreli dijital sapmalar yoluyla zihinsel olarak dinlenme ihtiyacı hissedebilmektedir. Ancak bu durumun alışkanlık hâline gelmesi, üretkenliği ve dikkat süresini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu nedenle önemli olan, bu davranışların tamamen ortadan kaldırılması değil; dengeli ve kontrollü bir şekilde yönetilmesidir. Bu denge, bireysel öz düzenleme becerileri ile kurumsal dijital politika yaklaşımının birlikte ele alınmasını gerekli kılmaktadır.

Son olarak, yönetsel faktörler açısından değerlendirildiğinde, okul yöneticilerinin sanal kaytarma davranışları ile yönetsel yeterlikleri arasında doğrudan bir ilişki bulunmaması, bu davranışın daha çok bireysel bir eğilim olarak algılandığını göstermektedir. Ancak yöneticilerin teknoloji kullanımına yönelik tutumları ve oluşturdukları kurumsal kültür, dolaylı olarak öğretmenlerin davranışlarını etkileyebilmektedir. Bu bağlamda, kurum genelinde sağlıklı bir dijital kullanım kültürünün oluşturulması büyük önem taşımaktadır. Bu kültürün oluşturulması sürecinde hem rehberlik hem de farkındalık temelli uygulamaların birlikte yürütülmesi gerekmektedir.

Bu çalışmada araştırmanın sınırlılıklarına bakacak olursak her bilimsel araştırmada olduğu gibi, bu çalışmanın da elde edilen bulguların yorumlanması ve değerlendirilmesi sürecinde dikkate alınması gereken bazı yöntemsel ve kapsamla ilgili sınırlılıkları bulunmaktadır. İlk olarak, bu çalışma nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji deseni ile yürütülmüş ve örneklemi Erzurum ili Oltu ilçesinde görev yapan 25 öğretmen ve okul yöneticisi ile sınırlandırılmıştır. Bu durum, araştırmadan elde edilen verilerin tüm Türkiye'deki öğretmen popülasyonuna veya farklı demografik yapılara sahip bölgelere genellenmesini engellemektedir. İkinci olarak, araştırmada veriler katılımcıların öznel beyanlarına dayalı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. "Sanal kaytarma" gibi mesleki etik ve disiplinle ilişkilendirilebilecek hassas bir konuda, katılımcıların sosyal beğenirlik kaygısı gütmüş olmaları ve kendi davranışlarını olduğundan daha az veya farklı yansıtma ihtimalleri bir sınırlılık olarak kabul edilmelidir. Ayrıca, araştırma süreci öğretmenlerin dijital mecralardaki gerçek kullanım verilerinin (log kayıtları, ekran süresi vb.) teknik olarak takibini değil; yalnızca bu davranışlara ilişkin kendi algılarını ve gözlemlerini kapsamaktadır. Son olarak, teknolojik araçların ve sanal platformların hızla değişen doğası göz önüne alındığında, bu çalışmanın bulguları belirli bir zaman dilimi (2026 yılı) ve mevcut dijital uygulamalar ile sınırlıdır.

Bu araştırma, öğretmenlerin eğitim-öğretim sürecinde sanal kaytarmacılık davranışlarının çok boyutlu bir yapıya sahip olduğunu ve bireysel, pedagojik, teknolojik ve kurumsal faktörlerin etkileşimiyle şekillendiğini ortaya koymuştur. Elde edilen bulgular doğrultusunda şu sonuçlara ulaşılmıştır. Bunlar; öğretmenlerin sanal kaytarma davranışları genel olarak düşük düzeyde olmakla birlikte, kısa süreli ve düşük riskli davranışların daha yaygın olduğu görülmektedir. Bu durum, sanal kaytarmacılığın tamamen ortadan kaldırılmasının gerçekçi olmadığını, ancak belirli sınırlar içerisinde yönetilebileceğini göstermektedir.

Sanal kaytarma davranışlarının bireysel farklılıklara bağlı olarak değiştiği; özellikle dijital alışkanlıklar, motivasyon düzeyi ve öz düzenleme becerilerinin bu davranış üzerinde belirleyici olduğu anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra, öğretim sürecinin niteliği ve dersin işleniş biçimi de sanal kaytarma davranışlarını doğrudan etkilemektedir.

Teknolojik erişimin artması ve dijital cihazların yaygınlaşması, sanal kaytarma davranışlarının ortaya çıkmasını kolaylaştıran önemli bir faktör olarak öne çıkmaktadır. Bu durum, eğitim ortamlarında teknoloji kullanımının bilinçli bir şekilde yönetilmesi gerektiğini göstermektedir.

Öneriler

Bu sonuçlar doğrultusunda şu öneriler geliştirilmiştir. Bunlar; öğretmenlere yönelik dijital farkındalık ve dikkat yönetimi eğitimleri düzenlenmelidir. Derslerde etkileşimli ve öğrenci merkezli öğretim yöntemlerinin kullanımı artırılmalıdır. Eğitim kurumlarında açık, anlaşılır ve uygulanabilir dijital kullanım politikaları oluşturulmalıdır. Öğretmenlerin öz düzenleme ve zaman yönetimi becerilerini geliştirmeye yönelik destekleyici programlar hayata geçirilmelidir. Eğitim ortamlarında dijital dengeyi sağlayacak rehberlik uygulamaları yaygınlaştırılmalıdır.

Sanal kaytarmacılık davranışları dijitalleşen eğitim ortamlarının kaçınılmaz bir parçasıdır. Bu nedenle önemli olan, bu davranışları tamamen ortadan kaldırmaya çalışmak yerine; bilinçli kullanım alışkanlıkları kazandırarak, pedagojik süreçleri güçlendirerek ve kurumsal düzeyde destekleyici politikalar geliştirerek kontrol altına almaktır. Bu yaklaşım, hem öğretmenlerin mesleki verimliliğini artıracak hem de eğitim-öğretim sürecinin daha etkili ve sürdürülebilir hâle gelmesine katkı sağlayacaktır. Bu çalışma, literatürdeki mevcut boşlukları doldurarak eğitim bilimleri alanına şu somut katkıları sunmaktadır. Metodolojik Katkı, nicel ağırlıklı literatürün ötesine geçerek, fenomenolojik bir yaklaşımla öğretmenlerin bu davranışlara yüklediği öznel anlamları ve yaşanmış deneyimleri

derinlemesine çözümlemiştir. Kapsamsal genişleme, siber kaytarmacılığı sadece bireysel bir sapma olarak değil; ders işleme tarzı, teknolojik erişim ve kurumsal kültür ekseninde çok boyutlu bir model olarak yeniden tanımlamıştır. Uygulamalı strateji desteği, okul yöneticileri ve politika yapıcılar için; dijital dikkat yönetimi ve öz düzenleme becerilerine yönelik somut, uygulanabilir ve iyileştirici çözüm önerileri geliştirmiştir. Dijital kültür inşası teknolojinin "kaytarma" ve "verimlilik" arasındaki ince çizgisini netleştirerek, eğitim kurumlarında sağlıklı ve sürdürülebilir bir dijital kullanım kültürünün oluşturulmasına kuramsal zemin hazırlamıştır.

Kaynakça

Ata Bilgili, B., & Arslan, Y. (2025). Öğretmenlerin Sanal Kaytarma Davranışlarına İlişkin Algılarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 26(1), 261-278. https://doi.org/10.17679/inuefd.1548715

Aktaş, M. A., Çittir, K., Şahin, M. A., Aktaş, İ., & Baltacı, H. (2025). ÖĞRETMEN ADAYLARININ 21. YÜZYIL BECERİLERİ VE DİJİTAL YETERLİKLERİNİN KARŞILAŞTIRMALI İNCELENMESİ. Trakya Eğitim Dergisi, 15(4), 1691-1733. https://doi.org/10.24315/tred.1513611

Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 9(1), 89-110. https://izlik.org/JA59FN73NN

Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi, 9(1), 1-14. https://doi.org/10.53506/egitim.1443376

Büyüköztürk, Ş., Akgün, Ö. E., Demirel, F., Karadeniz, Ş., & Çakmak, E. K. (2015). Bilimsel araştırma yöntemleri.

Çakmak, A., & Uzunpolat, Y. (2022). Yüksek Din Öğretimi Öğrencilerinde Fakülte Memnuniyeti İle Siber Kaytarma Arasındaki İlişki. Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 9(2), 833-852. https://doi.org/10.17859/pauifd.1163972

Çok, R., & Kutlu, M. (2018). ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİN DERS ESNASINDA DERS DIŞI İNTERNET KULLANIM DAVRANIŞLARI İLE AKADEMİK GÜDÜLENME DÜZEYLERİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ. The Journal of International Lingual Social and Educational Sciences, 4(1), 1-21. https://izlik.org/JA93HS98AS

Dağlı, M. (2024). Öğretmen Adaylarının Web 2.0 Araç Kullanım Yetkinlikleri ve Siber Kaytarma Eğilimleri Arasındaki İlişki. Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi, 9(1), 61-84. https://izlik.org/JA55ZF59TH

Doğusoy, B., Sevinç, M., & Ergün, H. (2020). Öğretmen Adaylarının Siber Kaytarma Davranışlarının Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi. Kastamonu Education Journal, 28(3), 1321-1332. https://doi.org/10.24106/kefdergi.3898

Erkoç, B., İsmayilov, S., & Mutlu Bayraktar, D. (2024). ÖĞRETMEN ADAYLARININ SİBER KAYTARMA VE BİLİŞSEL KAPILMA DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ. Trakya Eğitim Dergisi, 14(2), 676-690. https://doi.org/10.24315/tred.1370800

Ergün, E., & Altun, A. (2012). ÖĞRENCİ GÖZÜYLE SİBER KAYTARMA VE NEDENLERİ. Eğitim Teknolojisi Kuram Ve Uygulama, 2(1), 36-53. https://izlik.org/JA39GK26PU

Genç, Z. ve Süleyman Burak Tozkoparan, S. B. (2017). Siberkaytarma Nedenleri Ölçeği: Bir ölçek geliştirme çalışması. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 27 (1),53-61.

Güven, S. (2024). UZAKTAN EĞİTİMDE SANAL KAYTARMA: AKADEMİK BAŞARIDA GİZLİ TEHDİT. Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi, 8(2), 17-34. https://izlik.org/JA66BE93DT

İlhan, A. G., & Önal, N. (2024). Öğretmen adaylarının siber kaytarma nedenleri: Dijital dünyada zaman yönetimi. Eğitimde Yeni Yaklaşımlar Dergisi, 7(2), 243-258. https://doi.org/10.70325/eyyad.1578662

Kenanoğlu, R., Daş, R., & Büyükceran, K. (2024). Çocuk Gelişimi Programı Öğrencilerinin Bilişsel Kapılma ile Siber Kaytarma Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi, 9(1), 1-14. https://doi.org/10.53506/egitim.1443376

Kırık, A. M., & Altun, E. (2019). Yeni Medya ve Z Kuşağı İlişkisi Bağlamında Youtube Kids Uygulamasının İçeriksel Analizi. Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 7(6), 111-119. https://doi.org/10.18506/anemon.526344

Korucu, A. T., & Kara, S. (2019). Öğretmen Adaylarının Derslerde Akıllı Telefon Siber Kaytarma Düzeyleri İle Sanal Ortam Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Bilgi ve İletişim Teknolojileri Dergisi, 1(1), 41-56. https://izlik.org/JA86UN85XT

Köse, S., Oral, L., & Türesin, H. (2012). İŞ YAŞAMINDA SOSYAL KOLAYLAŞTIRMA KAVRAMI VE SANAL KAYTARMA İLE İLİŞKİSİ: ARAŞTIRMA GÖREVLİLERİ ÜZERİNDE BİR ARAŞTIRMA. Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 4(1), 287-295. https://izlik.org/JA47UJ53UG

Kurun, M., & Çobanoğlu, F. (2019). Okul Yöneticilerinin Yönetsel ve Sanal Kaytarma Davranışları Arasındaki İlişki. IBAD Sosyal Bilimler Dergisi(5), 134-152. https://doi.org/10.21733/ibad.611278

Özdem, G., & Demir, A. (2015). Okul Yöneticilerinde Sanal Kaytarma Davranışı. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 11(3). https://doi.org/10.17860/efd.46151

Polat, M. (2018). Derslerde akıllı telefon siber aylaklığı ölçeği (DATSAÖ): Üniversite öğrencileri için bir ölçek uyarlama çalışması. Social Sciences Studies Journal, 4(21), 3114-3127. DOI: 10.26449/sssj.733.

Seçkin, Z., & Kerse, G. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Sanal Kaytarma Davranışları ve Bu Davranışların Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi: Ampirik Bir Araştırma.

Sürücü, A., & Ünal, A. (2018). Öğrenci Motivasyonunu Artıran ve Azaltan Öğretmen Davranışlarının İncelenmesi. OPUS International Journal of Society Researches, 8(14), 253-295. https://doi.org/10.26466/opus.404122

Tatlı, Y., & Sadık, F. (2021). Öğretmen Adaylarının Ders Esnasında Siber Kaytarma Yapma Nedenlerinin İncelenmesi. OPUS International Journal of Society Researches, 18(43), 6530-6563. https://doi.org/10.26466/opus.933566

Tekindal, M., & Uğuz Arsu, Ş. (2020). Nitel Araştırma Yöntemi Olarak Fenomenolojik Yaklaşımın Kapsamı ve Sürecine Yönelik Bir Derleme. Ufkun Ötesi Bilim Dergisi, 20(1), 153-172. https://izlik.org/JA57RB73XM

Ünal, Doç.Dr.ÖmerF., & Tekdemir, S. (2015). SANAL KAYTARMA: BİR KAMU KURUMUNDA AMPİRİK BİR ARAŞTIRMA. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 20(2), 95-118. https://izlik.org/JA97TY26LR

Yazgan, Ç. Ü., & Yıldırım, A. F. (2020). Üniversite Gençliğinde İnternet Bağımlılığı Ve Derslerde Siber Kaytarma Davranışları. Gençlik Araştırmaları Dergisi, 8(Özel Sayı), 5-29. https://izlik.org/JA28PW63XC

Yusufoğlu, Ö. Ş. (2017). Boş Zaman Faaliyeti Olarak Akıllı Telefonlar ve Sosyal Yaşam Üzerine Etkileri: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 6(5), 2414-2434. https://doi.org/10.15869/itobiad.333709

Extended English Summary

Introduction

This study's introduction emphasizes that advancements in information and communication technologies have significantly transformed education systems, and that digitalization has made educational processes more accessible and interactive. However, the intensive use of digital technologies has also brought about what is called "cyber/virtual procrastination," which is the use of the internet unrelated to lessons or assignments. In educational settings, this behavior encompasses activities such as social media use, messaging, watching videos, playing games, and online shopping.

The literature indicates that the factors influencing virtual procrastination are individual, pedagogical, and environmental factors. Lack of motivation, insufficient self-regulation, time management problems, and internet addiction are among the individual causes, while the way the lesson is delivered, teaching methods, and classroom management skills stand out as pedagogical factors. It is stated that teachers' technology use directly affects students' attention, motivation, and learning processes.

While research indicates that virtual procrastination negatively impacts academic achievement and attention, some studies argue that this behavior may provide short-term mental relief. Therefore, cyberloafing is considered not a behavior that should be completely banned, but rather a digital usage problem that needs to be managed in a balanced way. Furthermore, it is noted that most existing studies focus on university students and prospective teachers, and research examining the views and experiences of active teachers is limited. This study aims to fill this gap in the literature by focusing on the lived experiences of teachers through a phenomenological approach. The research aims to reveal the causes of cyberloafing behaviors, their effects on the educational process, and teachers' opinions; and to develop solutions for digital attention management, self-regulation, and institutional digital usage policies.

Method

This study, as a research model and design, is a qualitative research aiming to deeply examine the subjective perceptions and lived experiences of teachers regarding virtual shirking behaviors exhibited in the teaching and learning process. The research utilizes a phenomenological design focusing on revealing the meanings individuals attribute to a specific phenomenon (virtual shirking). The study group consists of a total of 25 teachers and school administrators working in the Oltu district of Erzurum province. Convenience sampling, which includes easily accessible and willing individuals, was preferred in determining the participants. Data were collected using a semi-structured interview form developed by the researcher, consisting of 10 questions. A literature review was conducted and expert opinions were consulted to ensure the content validity of the form. This method allowed participants to freely express their thoughts and enabled the researcher to delve into details with sub-questions when necessary. Descriptive analysis and content analysis techniques were used together to analyze the obtained data. The analysis process consisted of the following stages: Descriptive analysis involved transcribing data, summarizing it within identified themes, and supporting it with direct participant quotations to enhance transparency. Content analysis involved examining interview transcripts line by line to generate codes; similar codes were grouped together to structure sub-themes and main themes. An inductive approach was adopted throughout this process. Consistency was meticulously maintained during the coding and theme creation phases to ensure reliability, and the analysis process was reported in detail.

Findings

The research findings reveal that while online procrastination among teachers is generally low, "minor" actions such as checking email and following news are more common and considered "tolerable" among educators. Demographic analyses show that male teachers, those working in secondary education, and younger administrators with less professional experience (1-5 years) are more active in online procrastination. Key factors triggering this behavior include pedagogical shortcomings such as monotonous lesson delivery, teacher unpreparedness, and lack of interactive methods (Web 2.0, etc.), as well as the length of personal time spent online during working hours. When the functional dimension of online procrastination is examined, it is determined that these actions manifest not as a complete detachment from work, but rather as a means of mental relaxation and attention renewal in a demanding work environment, and that this situation needs to be managed within the framework of teachers' self-regulation skills and institutional digital policies.

Conclusion and Discussion

The research results revealed that teachers' virtual procrastination behaviors have a multidimensional structure shaped by the interaction of individual, pedagogical, technological, and institutional factors, and that they generally remain at a low level. In the discussion section, it was found that "trivial" digital activities such as checking email and following the news serve as a mental break and attention refresher in a busy work environment, but the ambiguity of usage limits carries the risk of fragmentation of cognitive resources and loss of productivity. It was determined that male teachers, those working in higher education levels (middle/high school), and young administrators with less professional experience show a greater tendency towards virtual procrastination due to their technological aptitude; and that pedagogical deficiencies such as monotonous lesson delivery and lack of preparation are the main factors triggering these

behaviors in teachers. In conclusion, it is emphasized that completely eliminating virtual procrastination in educational environments is unrealistic; therefore, instead of prohibitive measures, a strategic "digital balance" should be established by synthesizing individual self-regulation skills with institutional digital policies, and pedagogical processes should be strengthened through interactive teaching methods.

Recommendations

Based on the research findings, it is recommended that teachers be offered training and support programs on digital awareness, attention management, self-regulation, and time management skills; that interactive and student-centered teaching methods be widespread in lessons; that clear and implementable digital use policies be developed in educational institutions; and that guidance practices supporting digital balance be increased. The study acknowledges that cyberloafing is an inevitable part of digital educational environments, emphasizing the importance of controlling these behaviors through conscious technology use, strengthening pedagogical processes, and institutional support mechanisms, rather than completely eliminating them. Furthermore, the research provides a methodological contribution to the literature by examining teachers' lived experiences using a phenomenological approach, treats cyberloafing as a multi-dimensional phenomenon rather than an individual problem, and develops theoretical and practical solutions for creating a sustainable digital culture in educational institutions.